

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
для науковців, викладачів, учителів, здобувачів
вищої освіти

18 травня 2022 року

Головний редактор:

Бойчук Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Редакційна колегія:

Бережна Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Борисов Володимир – кандидат філологічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва Марина – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри англійської мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Князь Ганна – кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету іноземної філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кутова Наталія – старший викладач кафедри німецької філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лембік Сніжана – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романської філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Перлова Вікторія – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської фонетики і граматики ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Подуфалова Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри практики англійського усного і писемного мовлення ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Руда Наталія – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східних мов ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Сазонова Ярослава – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської фонетики і граматики ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Скразловська Ірина – кандидат філологічних наук, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Шпак Юлія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Затверджено редакційно-видавничою радою

*Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 5 від 18 травня 2022 року)*

Сучасні філологічні і методичні студії : проблематика і перспективи [Електронне видання] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти, Харків, 18 трав. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред) та ін.]. – Харків, 2022. – 227 с.

У збірнику відображено тези Міжнародної науково-практичної конференції для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти, що проходила на базі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди з нагоди Дня науки. Він містить результати теоретичних та емпіричних досліджень науковців України і зарубіжжя в галузях філології та методики навчання іноземних мов.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

<i>Сазонова Ярослава</i> Pragmatic Effect of the Anaphoric and Cataphoric Use of Pronouns in Texts of Horror Discourse.....	198
<i>Семенова Олена</i> Стилістична ідентифікація заголовка (на матеріалі французьких видань).....	201
<i>Скоробогатова Олена, Панаріна Ірина</i> Grammar and poetics of modern linguistic and poetic studies.....	204
<i>Скразловська Ірина</i> Специфіка методології лінгвістичних досліджень сучасних турецьких антропонімів у межах антропоцентричної парадигми.....	206
<i>Хижя Іван</i> Формування сучасного сленгу у китайській мові (на прикладі сленгу LGBTQ).....	209
<i>Четверик Віктор</i> Співпозиція як активний засіб актуалізації компаративних форм в площині поезії.....	212
<i>Шевченко Альона</i> Мова спортивного коментатора: лінгвістичні та дидактичні особливості (на матеріалі коментарів до автоперегонів «Формула 1»).....	214
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ.....	217

СПІВПОЗИЦІЯ ЯК АКТИВНИЙ ЗАСІБ АКТУАЛІЗАЦІЇ КОМПАРАТИВНИХ ФОРМ В ПЛОЩИНІ ПОЕЗІЇ

Віктор Четверик

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Мова поезії – складна художня система, яка поєднує низку різнотипних елементів, що перебувають у тісній взаємодії та організують гармонійну єдність. Зараз у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці та лінгвопоетиці помітно зросла цікавість до питань поетичної мови та функціонування одиниць різних граматичних розрядів та лексико-семантичних груп у ній.

На сучасному етапі розвитку філологічної галузі досить ретельно досліджено такі ресурси мови поезії, як образність, звукова організація, ритміка, інтонація, синтаксичний лад тексту. Актуальним напрямом лінгвопоетики є вивчення загальних та індивідуальних лінгвістичних прийомів виділення лексичних одиниць у поетичних текстах. Значним поетичним (експресивним та естетичним) потенціалом наділені морфологічні форми та їхні значення, актуалізація яких у мові поезії є важливим засобом поетичної виразності. За твердженням О.О. Скоробогатової, «вивчення функціонування морфологічних одиниць та їхніх поєднань у поетичному тексті дає можливість описати граматичні одиниці та їхні поєднання в аспекті лінгвопоетики» (переклад наш – В. К.) (Скоробогатова, 2012, с. 5).

Одним із продуктивних способів граматичної актуалізації та виділення виразно-образотворчого потенціалу є *співпозиція* морфологічних значень та форм (Скоробогатова, 2018, с. 5). Морфологічні категорії репрезентовані в мові опозиціями, які не реалізуються в протиставленні значень, проте мова поезії активно експлуатує внутрішній потенціал не лише лексики, а і граматичних одиниць для створення розмаїття, порівняння, експресії, інтенсифікації внутрішніх значень мовних одиниць.

Граматична *співпозиція* в мові поезії є одним з активних способів формування «смилових елементів, які утворюються із взаємодії» (Ларин, 1974, сс. 35-36). Морфологічна співпозиція в мові поезії реалізується через авторський відбір та близьку локалізацію морфологічних одиниць та форм, однорідних форм та одиниць, а також може бути представлена внутрішньокатегоріальним та міжчастиномовним співставленням граматичних одиниць. Внутрішньокатегоріальні однокореневі *співпозиції* спрямовані в одних випадках на виділення категоріального протиставлення, в інших – на створення поетичного «нагромадження» смислів. Міжчастиномовна співпозиція виконує функцію актуалізації внутрішньої форми слова, інтенсифікації семантичних значень одиниць, які її оформлюють. Одним із частотних випадків *співпозиції* є спів- та протиставлення елементів граматичної опозиції.

У межах дослідження функціонування компаративних форм, що нормативно здатні до їхнього утворення, у площині віршового тексту важливо зазначити, що за своєю природою прикметник – поліфункціональна й багатозначна частина мови, яка покликана характеризувати й оцінювати

навколишній світ, завдяки чому ця частина мови сприяє смислового різноманіттю, еластичності мови (особливо мови поезії). Такі властивості прикметника для організації поетичного тексту відіграють важливу тексто- і сенсотворчу роль, їхнє використання часто є прикметною рисою ідіостилу поета. Використовуючи у своїх творах прикметники, а особливо компаративні та суперлативні їхні форми, які мають високий виразний потенціал, поет має можливість емоційно й багатогранно відтворити картину дійсності, підкреслити ключову ідею твору, впливати на сприйняття твору читачем. Завдяки компаративним формам, які є додатковим засобом фасцинативності поетичного тексту, акцентування та привернення уваги читача, мова поезії набуває експресивної насиченості (Четверик, 2020, сс. 70-73).

У віршованому тексті *співпозиція* компаративних форм і однокореневих грамам виділяє семантичну близькість таких форм, їхню функціональну спільність, інтенсифікує внутрішні значення одиниць. Компаратив, наприклад, може підкреслювати значення співвідносного однокореневого іменника. Прикладом такої *співпозиції*, структура якої включає одиниці у формі ступеня порівняння й одиниці іншої частини мови з загальним для опозитів коренем, може послугувати такий уривок: *Там будет слизистее слизь, / влажнее влага, тина гуще...* (Набоков, 2002, с. 499). Частотним прийомом є внутрішньочастиномовна *співпозиція* однокореневих одиниць: *А нам все страшно повернуть туди. / Забули, що страшніше страшного – немає* (Акрам, 2021, с. 62) або *До чего ж кровавая война! Нет ее кровавей...* (Окуджава, 2001, с. 378). *Співпозиція* однокореневих одиниць, які належать до різних частин мови, – значний засіб актуалізації внутрішньої форми слів. Така *співпозиція* актуалізує семантику кореня при кореневому повторі. Крім того, у низці випадків спостерігаємо актуалізацію внутрішньої форми слова, оскільки доволі часто зіставляється твірне слово і дериват (похідне). *Співпозиція* може брати участь у створенні контрасту або оксюмору. Іноді однокоренева *співпозиція* поєднується з паронимазією, створюючи ефект паронімічної атракції. Також при формуванні *співпозиції* поєднанням однокореневих міжчастининомовних і внутрішньокатегоріальних форм може сформуватися художній ефект надмірності, накопичення. Яскравим прикладом можуть послугувати рядки вірша В. Набокова з роману «Дар»: *...синеет, синего синей, / почти не уступая в сини / воспоминанию о ней...* (Набоков, 2002, с. 519).

Досить часто конструкції, у яких контактено зіставляється прикметник у звичайному (нульовому) ступені або субстантиват та його компаративна форма, сприймаються реципієнтом тексту як суперлативна форма, що підкреслює виразність та експресивність зіставлених одиниць. Яскраво проілюструвати подібну *співпозицію* може фрагмент із вірша Б.Ш. Окуджави *Осень ли разгуливает, март ли...*, що містить подібну конструкцію: *Если спросят, чем же ты отмечен, / край, где воздух синего синей* (Окуджави, 2011, с. 111). У наведеному прикладі *синее* (як колір) може сприйматися реципієнтом тексту як усе те, що може бути синього кольору, а конструкція *синее синего* – тлумачиться як суперлативна форма прояву такої колірної домінанти, оскільки

сверхсинее (укр. *надсинє*) перебуває за межами можливого. Співпозиція може вступати у взаємодію з іншими способами актуалізації морфологічних значень і формуватися як із порушенням мовних норм, так і в межах норм.

Морфологічні засоби мови, актуалізовані в мові поезії, функціонують не лише як засоби мовної виразності, а й як засоби образотворчості, формуючи та транслюючи глибинні поетичні смисли. *Співпозиція* компаративних форм використовується поетами для передачі ідеї більш високого ступеня насиченості прояву ознаки в об'єкті, що включає у своє семантичне поле не просто ознаку, а його найвищу точку інтенсифікації. Отже, *співпозиція* регулярно «експлуатується» поетами як один із способів актуалізації граматичного та естетичного (експресивного) потенціалу мовних одиниць, зокрема, прикметників та їхніх компаративних форм. Насамперед цей процес зумовлений граматичними властивостями цієї частини мови та її взаємодією з іншими частинами мови, здатністю підлаштовуватися під мовне (граматичне) оточення, історичною спорідненістю прикметника й іменника.

Список використаних джерел

- Акрам, М. (2021). *Зцілуй мій сум: Українська поезія з Індії*. n.d.
- Бабенко, Л.Г. (2004). *Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа*. Академический проект; Деловая книга.
- Набоков, В.В. (2002). *Стихотворения*. Академический проект.
- Окуджава, Б.Ш. (2001). *Стихотворения*. Академический проект.
- Скоробогатова Е.А. (2018). Поэтическая морфология как направление лингвопоэтики и лингвокреативная практика филологического эксперимента. *Русская Филология. Вестник Харьковского национального педагогического университета имени Г.С. Сковороды*, 4(66), 3–10.
- Скоробогатова, Е.А. (2012). *Грамматические значения и поэтические смыслы: поэтически потенциал русской грамматики*. НТМТ.
- Четверик, В.К. (2020). Соположение как способ актуализации форм компаратива в пространстве русскоязычной поэзии. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 44, 70–73. <http://dx.doi.org/10.32841/2409-1154.2020.44.16>

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ РЕПОРТАЖІВ СПОРТИВНИХ КОМЕНТАТОРІВ

Альона Шевченко

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди,
Україна

Як з'ясовано під час проведення дослідження, у різних країнах виступи спортивних коментаторів, як носіїв різних мов і культур, мають свої жанрові й лінгвостилістичні особливості. У світлі цього в процесі наукового пошуку в пригоді стали висновки Л. Пак, яка зазначає, що підвищення інтересу філологів до лінгвістичної специфіки спортивних коментарів у різних країнах зумовлено такими основними факторами: 1) ускладнення системи жанрів спортивного